

KLAUSIMŲ METODŲ (MMPI IR 16 AF)
STANDARTIZAVIMAS PAAUGLIŲ TYRIMUI

A. Goštautas, V. Berneris,
E. Jurevičiūtė

Pastaruoju metu mokslininkai vėl atkreipė dėmesį į klausimų metodus asmenybės savybėms įvertinti (9;7). Populiariausi iš jų yra Minesotos daugiaprofilis asmenybės tyrimas (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) (toliau - MMPI) ir R. Ketelo (R. Cattell) 16 asmenybės faktorių (16 AF) (Sixteen Personality Factor Questionnaire - the 16 PF). Paprastos tyrimo sąlygos, palyginti nesudėtingas jo atlikimas individualiai ir grupėse, galimybė rezultatus apskaičiuoti ESM skatina taikyti šiuos metodus, nors jie ir turi trūkumų, mažinančių jų diagnostinę vertę. Vienas iš apklausos trūkumų - tiriamasis gali iškreipti tyrimo rezultatus MMPI klausimyne - iš dalies buvo pašalintas (5;8). Šio metodo struktūra įgalina įvertinti tiriamojo pastangas sąmoningai iškreipti duomenis, o interpretuojant duomenis į tai atsižvelgti. Tyrėjų nuomonės dėl MMPI diagnostinės vertės yra įvairios nuo pat metodo taikymo pradžios (4;6). 1953 m. E. Elis (3) apžvelgė 499 tyrimus, atliktus asmenybės klausimais 1946-1953 m. 290 tyrimų rezultatai rodė, kad tikslinga apklausti raštu, o 209 atvejais toks metodas nebuvo efektyvus. Iš dalies tai galima aiškinti nevienodomis tyrimo sąlygomis ir skirtingais empiriniais kriterijais, pagal kuriuos buvo nustatytas metodikos validumas. Vis dėlto ir toliau domimasi MMPI ir 16 asmenybės faktorių metodikomis (1;10). Kuriamos naujos MMPI interpretacijos sistemos, išvadoms apibendrinti naudojama centralizuota ESM.

Norint šias metodikas plačiai taikyti, nepakanka adekvataus jų vertimo į vieną ar kitą kalbą. Normatyvinius skalių duomenis asmenybės savybių

Tiriamų mokslėivių grupės

Metodai	Mokslėivių grupės					
	aštuntokai		dešimtokai		vienuoliktokai	
	B	M	B	M	B	M
16 AF	416	446	74	145	79	143
MMPI	753	874	-	-	-	-
Iš viso	1169	1320	74	145	79	143

vertinimui reikia restandartizuoti, taikyti juos atitinkamai populiacijai. Jų autoriai R. Ketelas ir H. Eberis (2) nurodo, kad normatyvinius 16 asmenybės faktorių metodo duomenis kas 4-5 metai reikia koreguoti.

Normatyvinius duomenis parengti ir tikrinti privaloma, sprendžiant psichologinės diagnostikos uždavinius, lyginant asmeninius tiriamojo duomenis su jo lyties, amžiaus bei išsilavinimo atstovų standartais.

Mūsų respublikoje taikyti paauglių asmenybės diagnostikai klausimų metodus neparanku todėl, kad nėra normatyvinių duomenų. Šio darbo tikslas - sukurti normatyvines lenteles vyresniojo mokyklinio amžiaus paauglių asmenybės profiliui įvertinti pagal MMPI ir 16 asmenybės faktorių tyrimo metodą.

Tiriamųjų kontingentą sudarė Kauno miesto mokyklų aštuntų, dešimtų ir vienuoliktų klasių berniukai ir mergaitės. Grupės, kurios tirtos klausimų metodais (MMPI ir 16 AF), nurodytos lentelėje.

Skaičiavimo metodika

Standartiniai MMPI normatyvai sudaryti šioms skalėms: 3 duomenų vertinimo, 9 pagrindinėms (klinikinėms), socialinės intraversijos (Si) ir papildomai nerimo (At) skalei, remiantis 1627 mokslėivių tyrimo rezultatais. Pagal kiekvieno tiriamojo atsakymų lapus specialiais raktais-šablonais apskaičiuoti pirminiai MMPI skalių rodikliai.

Kiekvienai skalei pagal žemiau pateiktas formules apskaičiuotas vidutinis įvertinimas ir vidutinis kvadratinis nuokrypis:

$$\bar{x} = \frac{m_i \cdot x_i}{n}; \quad (1)$$

Čia \bar{x} - kiekvienos skalės aritmetinis vidurkis,
 m_i - kiekvienos skalės pirminio balo dažnis,
 x_i - pirminės skalės balas,
 n - tiriamųjų skaičius.

$$S_x = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n m_i \cdot x_i^2 - \frac{(\sum_{i=1}^n m_i \cdot x_i)^2}{n}; \quad (2)$$

Čia S_x - kiekvienos skalės vidutinis kvadratinis nuokrypis.

Iš gautų kiekvienos skalės aritmetinio vidurkio bei vidutinio kvadratinio nuokrypio reikšmių atskirų MMPI skalių pirminiai balai perskaičiuojami į standartinę T sistemą. Ji ir atspindi statistinius tiriamos moksleivių populiacijos normatyvus. Apskaičiuojama pagal šią formulę:

$$T = 50 + \frac{10(x - \bar{x})}{S_x} \quad (3)$$

Čia T - kiekvieno pirminio balo standartinis atitikmuo,
 x - kiekvienos skalės pirminis balas ($x = 1, 2, 3, \dots$),
 \bar{x} - kiekvienos skalės aritmetinis vidurkis,
 S_x - kiekvienos skalės įvertinimų vidutinis kvadratinis nuokrypis.

Taip apskaičiuoti atskirų skalių statistiniai normatyvai mergaičių ir berniukų grupėms ir sudarytos standartinės normatyvinės lentelės skalių pirminiams balams perskaičiuoti į T balus. Pastarieji atspindi vidutinę populiacijos normą bei padeda grafiškai pavaizduoti tiriamojo asmenybės profilį. Standartinėje normatyvinėje lentelėje ties kiekvienu T balu pažymimas jį atitinkantis atskirų MMPI skalių pirminis balas. Atskiri skalių įvertinimai, patenkantys į intervalą tarp 30 ir 70 T balų, rodo vidutiniškai ryškias asmenybės savybes, o patenkantys į žemiau kaip 30 ir aukščiau kaip 70 T balų intervalus - itin ryškias savybes.

Sudarant statistinius 16 AF normatyvus, laikytos

formulės aritmetiniam vidurkiui ir vidutiniam kvadratiniam nuokrypiui apskaičiuoti (žr. 1 ir 2 formules).

Tada pirminiai tiriamųjų faktorių įvertinimai buvo perskaičiuoti į standartinę C (stenų) sistemą, kuri ir parodo tiriamosios moksleivių populiacijos normatyvus. Taikyta formulė:

$$C = 5 - \frac{2(x_i - \bar{x})}{S_x}; \quad (4)$$

čia C - standartinis C balas, pirminio faktoriaus balo atitikmuo,

x_i - pirminis faktoriaus balas ($x = 1, 2, 3 \dots$),

\bar{x} - kiekvieno faktoriaus aritmetinis vidurkis,

S_x - kiekvieno faktoriaus vidutinis kvadratinis nuokrypis.

Pirminius faktorių balus, remiantis T standartais, galima perskaičiuoti į C sistemą pagal formulę:

$$C = \frac{T-25}{5}; \quad (5)$$

čia C - standartinis C balas, atitinkantis kiekvieną T balą ir pirminį faktoriaus balą,

T - standartinis T balas, atitinkantis pirminį faktoriaus balą.

Standartinės T ir C skalės buvo padalytos intervalais (12,5 T - 17,5 T, 17,5 T - 22,5 T ir t. t. iki 77,5 T - 82,5 T - T skalei ir 0,12 ir t. t. iki 10 C - C skalei).

Tokiu būdu sudarytos standartinių normatyvų lentelės 8, 10 ir 11 klasių moksleiviams, atskirai berniukams ir mergaitėms. Horizontalioje lentelės ašyje pažymima 16 asmenybės faktorių, vertikalioje - standartinės T ir C (stenų) skalės. Jos atspindi vidutinę populiacijos normą. Ties kiekvienu faktoriumi atidedami pirminiai jų įvertinimai, kurie automatiškai palyginami su stenais. Pažymėtus taškus sujungus linija, nustatomas asmenybės profilis pagal R. Ketelą. Faktoriniai įvertinimai, patenkantys į 1-3 arba 7-9 stenų intervalus, rodo apyryšius asmenybės bruožus, o patenkantys į 4 arba 10

ir aukščiau stenų intervalus - ryškius; 4-6 stenai atspindi neapibrėžtumo intervalą. Pagal sudarytas lenteles galima grafiškai pavaizduoti dviejų klausimų metodų pirminius įvertinimus bei juos interpretuoti. Aprašytu būdu sudaryti normatyvai skiriasi nuo normatyvinių duomenų, pateikiamų tiek TSRS, tiek JAV literatūroje. Vadinasi, taikant gautus duomenis, bus galima tiksliau interpretuoti klausimų metodais atliktų paauglių tyrimo rezultatus. 16 AF metodui pateikiama interpretacija C (stenų) ir standartinėje T sistemoje. Tai palengvins apytikriai sulygtinti to paties tiriamojo 16 AF ir MMPI tyrimo duomenis. Atliktas darbas padės sudaryti mūsų respublikos populiacinius normatyvus.

Širdies ir kraujagyslių fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo institutas prie Kauno medicinos instituto
Iteikta 1980.12.15
Medicininės psichologijos ir sociologinių tyrimų laboratorija

LITERATŪROS ŠARAŠAS

1. Butcher J. N., Pancheri P. A Handbook of Crossnational MMPI Research. - Minneapolis: University of Minnesota Press, 1976.
2. Cattell R. B., Eber H. W. Manual for Forms A and B Sixteen Personality Factor Questionnaire. - Illinois, 1962.
3. Ellis E. Recent research with personality inventories. - J. Clin. Psychol., 1953, vol. 17, N 1, p. 45-49.
4. Hathaway S. R., McKinley J. C. Manual for the Minnesota Multiphasic Personality Inventory. Rev. ed. - New York, 1943.
5. Hathaway S. R., McKinley J. C. A Multiphasic Personality Schedule (Minnesota). - J. Psychol., 1940, vol. 10, p. 249-254.
6. Hathaway S. R., McKinley J. C. Minnesota Multiphasic Personality Inventory. - University of Minnesota Press, 1943.

7. Березин Ф. Б., Мирошников Н. П., Рожанец Р. В. Методика многостороннего исследования личности. - М., 1976

8. Клинический личностный опросник: (модифицированный вариант ММПИ). - Л., 1973.

9. Собчин Л. Н. Пособие по применению психологической методики ММПИ. - М., 1971.

10. Чугунова Э. С., Чикер В. А. Опыт социально-психологического изучения личности инженеров различного должностного статуса. - Вильнюс, 1977.

СТАНДАРТИЗАЦИЯ ОПРОСНИКОВ (ММПИ и 16 PF) ДЛЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ ПОДРОСТКА

А. Гоштаутас, В. Бернерис, Э. Юревичюте

Резюме

В статье представлены статистические нормы и критерии оценок личности подростка с помощью методик ММПИ и 16 PF. Статистические нормы ММПИ подсчитаны для учащихся 8-го класса, а статистические нормы 16 PF - для учащихся 8, 10 и 11-го. Использование данных норм позволяет точнее интерпретировать результаты исследования личности подростка.

STANDARDIZATION OF QUESTIONNAIRE METHODS (MMPI AND 16 PF) FOR ADOLESCENT EXAMINATION

A. Goštautas, V. Berneris,
E. Jurevičiūtė

Summary

Statistical standards and criteria for the evaluation of the adolescent's personality by such personality assessment methods as MMPI and 16 PF are presented. MMPI statistical standards are established for pupils of the 8th form and 16 PF statistical norms - for pupils of the 8th, 10th, and 11th forms. The usage of the above-mentioned standards makes it possible to interpret more exactly the results of examination of the adolescent's personality.